

Таҳлили маълумоти назарсанҷӣ дар ташкилотҳои суғуртавӣ чиро муайян кард?

Пажӯҳишгоҳи илмӣ–тадқиқоти Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади муайян намудани масъалаи “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз 23

то 30 октябри соли 2020 дар байни 13 ташкилоти суғуртавии кишвар назарсанҷӣ гузаронид.

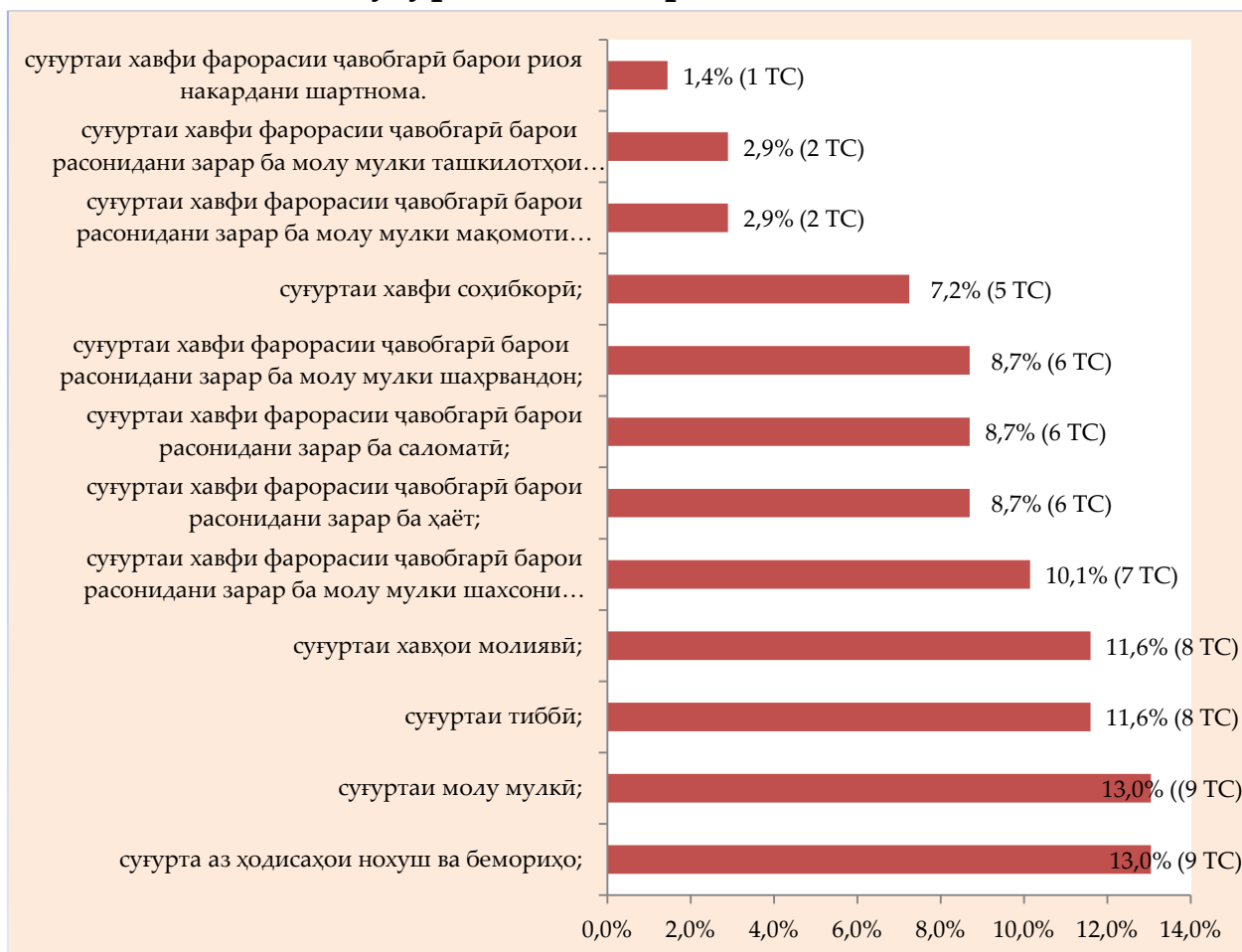
Дар асоси маълумотҳои ҷамъбасти назарсанҷӣ таҳлил гузаронида шуд ва натиҷаҳои бадастомада ба хонандагон пешниҳод карда мешаванд.

Бояд иброз дошт, ки тибқи маълумотҳои ҷамъбасти ҷавобҳои додашудаи ташкилотҳои суғуртавӣ оид ба саволи “Дар фаъолияти ташкилоти Шумо ба кадом объектҳои суғуртавӣ бештар диққат дода мешавад (интихоб намоед)?”, муайян гардид, ки ташкилотҳои суғуртавии кишвар дар рафти фаъолияти худ бештар ба объектҳои зерини суғуртавӣ диққати асосиро равона намудаанд:

13% - суғурта аз ҳодисаҳои нохуш ва бемориҳо, 13% - суғуртаи молу мулкӣ, 11,6% - суғуртаи тиббӣ, 11,6% - суғуртаи хавфҳои молиявӣ, 10,1% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба молу мулки шахсони ҳуқуқӣ, 8,7% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба ҳаёт, 8,7% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба саломатӣ, 8,7% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба молу мулки шахрвандон, 7,2% - суғуртаи хавфи соҳибкорӣ, 2,9% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба молу мулки ташкилотҳои дигар, 2,9% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба молу мулки мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва 1,4% - суғуртаи хавфи фарорасии ҷавобгарӣ барои риоя накардани шартнома ташкил медиҳанд.

Диаграммаи 1. Дар фаъолияти ташкилоти Шумо ба кадом объектҳои суғуртавӣ бештар диққат дода мешавад?

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Тавре дар таҷрибаи ҷаҳонӣ дида мешавад, дар маҷмӯъ бозори суғурта ба бозори суғуртаи ҳаёт ва дигар маҳсулотҳои суғуртавӣ ҷудо карда мешавад. Вобаста ба ин, натиҷаи назарсанҷӣ нишон дод, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкилотҳои суғуртавӣ дар фаъолияти худ ҳамагӣ 8,7% бозори суғуртаи ҳаётро фаро гирифтаанд¹, ҳол он, ки дар **Қазоқистон (29,2%), Узбекистон (18,2%),** ИМА, Ҷопон, Британияи Кабир ва дигар кишварҳо ба ҳиссаи бозори суғуртаи ҳаёт зиёда аз 83-85% суғуртакунӣ рост меояд².

Бо мақсади муайян намудани ҳиссаи намудҳои суғуртакунонӣ аз ҷамъи умумии шумораи намудҳои суғурта тибқи иҷозатнома дар ташкилотҳои суғуртавӣ дар варақаи назарсанҷӣ саволи **“Дар ташкилоти Шумо, самти фаъолият асосан ба кадом намудҳои суғуртакунонӣ равона карда шудааст?”** ворид карда шуда, тибқи ҷавобҳои додашудаи ташкилотҳои суғуртавӣ маълумотҳои ҷамъбасти таҳия гардида, мавриди таҳлил қарор дода шуданд.

Ҷадвали 1. Ҳиссаи шумораи намудҳои суғуртакунонӣ дар фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ

№	Ташкилоти суғуртавӣ	Шумораи намудҳои суғурта тибқи иҷозатнома, адад	Шумораи намудҳои суғуртакунонӣ, ки самти асосии фаъолият равона карда шудааст, адад	Ҳиссаи шумораи намудҳои суғуртакунонӣ аз ҷамъи умумии шумораи намудҳои суғурта тибқи
---	---------------------	---	---	--

¹ Мувофиқи банди 8 моддаи 4 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти суғуртавӣ” соҳаи суғуртаи ҳаёт гуруҳҳои зерини шақлҳои ихтиёрии суғуртаро дар бар мегирад: суғуртаи ҳаёт, суғуртаи ҳангоми фарорасии ҳодисаи муайян дар ҳаёт ва суғуртаи аннуитетӣ.

² Сарчашма: <https://center-yf.ru/data/economy/strakhovoy-rynok-2020.php>

				ичозатнома дар ТС, %
1	ҚСП Ташкилоти суғуртавии “Суғуртаи аввалини миллий”	21	6	28,60%
2	ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии “Бима”	21	6	28,60%
3	ҚДММ Ташкилоти суғуртавии “Меҳнат”	18	7	38,90%
4	ҚДММ “ Ташкилоти суғуртаи Эсхата Суғурта”	18	5	27,80%
5	ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии “Муин”	15	10	66,70%
6	ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии Такаффул”	14	3	21,40%
7	ҚСДММ “Спитамен	13	4	30,80%

	Суғурта”			
8	ҚДММ “ҚДММ “Суғуртаи Тоҷик ва Чин”	12	4	33,30%
9	ҚСП “Ташкилоти суғуртавии Кафил” –	11	11	100,00%
10	ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии Итминон”	11	11	100,00%
11	ҚДММ “Суғуртаи асри 21”	10	3	30,00%
12	ҚДММ “Ташкилоти суғуртавии Сипаҳр”	7	2	28,60%

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва <https://nbt.tj/tj/sugurta/fehrisr.php>

Тавре маълумоти қадвали 1 нишон медиҳад, на ҳамаи ташкилотҳои суғуртавӣ дар фаъолияти худ намудҳои суғуртаеро, ки тибқи иҷозатномаи мақоми ваколатдори назорати суғуртавӣ гирифтаанд, ба муштариёни худ пешниҳод менамоянд. Аз шумораи умумии ташкилотҳои суғуртавӣ, ки варақаи назарсанҷиро пур кардаанд, танҳо 2 адад ё 16,7% ташкилотҳои суғуртавӣ ҳамаи намудҳои суғуртаи дар иҷозатнома овардашударо ба муштариёни худ пешниҳод намудаанд. Ба ҳисоби миёна ҳиссаи намудҳои суғуртақунонӣ, ки ба самти асосии фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ равона шудаанд, ҳамагӣ 44,5% намудҳои суғуртаеро, ки дар иҷозатнома

нишон дода шудааст, дар бар мегиранд. Ҳол он, ки 55% намудҳои суғуртаи дар иҷозатнома нишондодашуда дар фаъолияти ташкилотҳои суғуртавии мавриди амалигардони фаъл қарор дода нашудаанд.

Ҳолати ҷойдошта имкон дорад бо масъалаҳои зерин алоқаманд бошад: нодуруст коркард намудан ва интиҳоби маҳсулотҳои суғуртавии ҳангоми гирифтани иҷозатнома; ба таври кофӣ наомӯхтани талаботи бозори суғурта; норасоии мутахассисони соҳа; нусхабардории таҷрибаи фаъолияти ташкилотҳои суғуртавии дигар кишварҳо вобаста ба маҳсулотҳои суғуртавии; аз мадди назар дур мондани хусусиятҳои хоси намудҳои суғуртакунии ҳангоми баррасии ҳуҷҷатҳои ташкилотҳои суғуртавии аз ҷониби мақоми ваколатдори назорати суғуртавии дар раванди додани иҷозатнома.

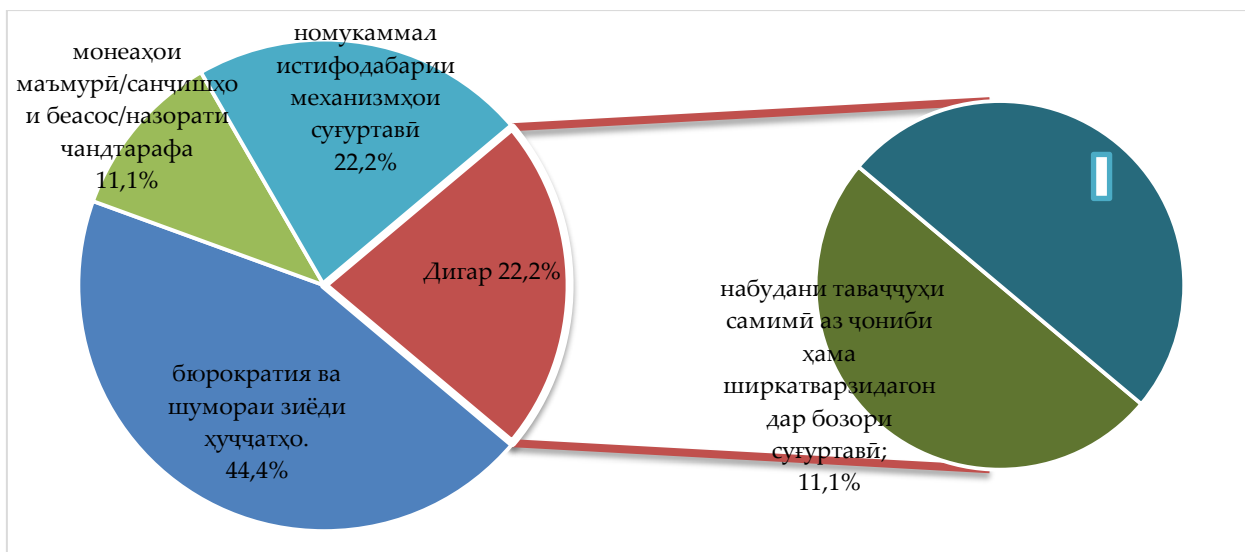
Ҳамзамон, таснифи самтҳои асосии намудҳои суғуртакунонии аз он шаҳодат медиҳад, ки дар фаъолияти ташкилотҳои суғуртавии кишвар намудҳои суғуртакунонии қариб, ки самтҳои ҳаммонанд ва якхелаи ҳалталабро доранд. Чунин ҳолат тақозо менамояд, ки ташкилотҳои суғуртавии минбаъд бояд доираи намудҳои суғуртакунониро дар бозори суғурта боз ҳам васеъ гардонанд.

Бо мақсади муайян намудани монеаҳои, ки ташкилотҳои суғуртавии дар фаъолияти худ дучор мешаванд, онҳоро ба самтҳои зерин ҷудо намудем: дар самти иҷозатномагирӣ ва назорат; дар самти андозбандӣ ва дар самти талабот ва пешниҳоди хизматрасониҳо.

Тибқи маълумотҳои ҷамъбасти муайян карда шуд, ки дар самти иҷозатномагирӣ ва назорат ташкилотҳои суғуртавии бо чунин монеаҳо дучор гаштаанд: ҳиссаи **44,4%** бо бюрократия ва шумораи зиёди ҳуҷҷатҳо, **22,2%** бо номукамал истифодабарии механизмҳои суғуртавии, **11,1%** бо монеаҳои маъмури/санҷишҳои беасос/назорати чандтарафа ва **22,2%** бо дигар монеаҳо (**11,1%** бо кам будани муҳлати эътиборномаҳо ва **11,1%** бо набудани таваҷҷуҳи самимӣ аз ҷониби ҳамаи иштирокчиёни бозори суғуртавии).

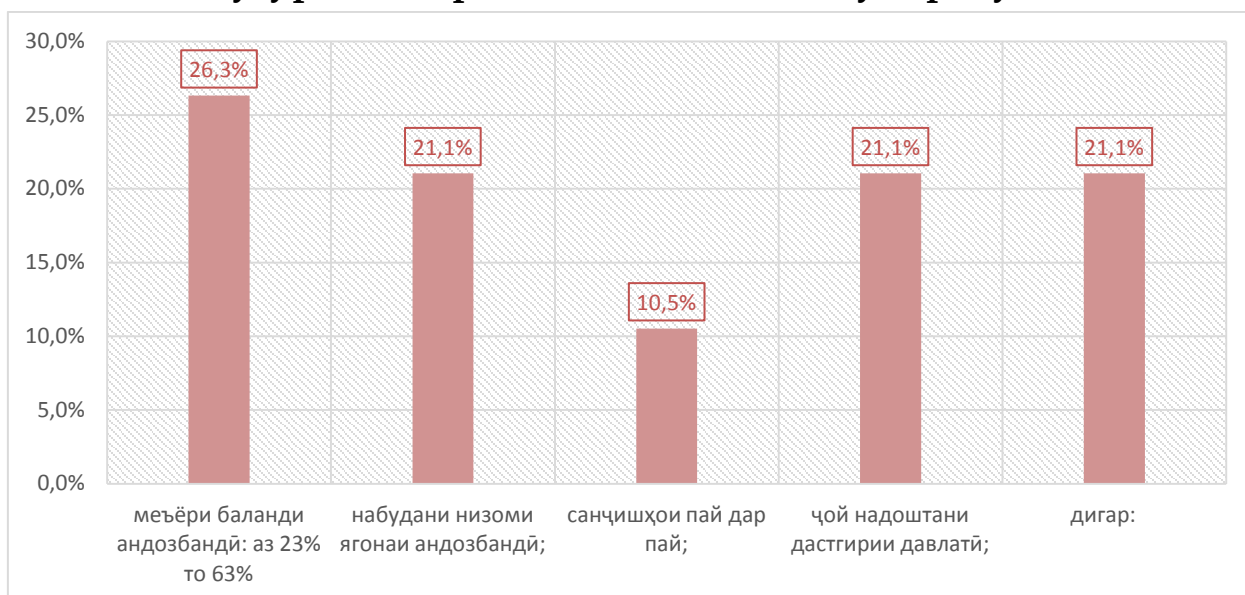
Диagramмаи 2. Монеаҳои асосие, ки ташкилотҳои суғуртавӣ дар самти иҷозатномагирӣ ва назорат дучор шудаанд

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Илова бар ин, дар самти андозбандӣ низ ташкилотҳои суғуртавӣ бо монеаҳо дучор шудаанд. Ҳиссаи **26,3%** меъёри баланди андозбандӣ буда, меъёри мазкур аз **23%** то **63%-ро** ташкил медиҳад. Ҳиссаи **21,1%** оид ба **набудани низоми ягонаи андозбандӣ**, **10,5%** - **санҷишҳои пай дар пай**, **21,1%** - **қойи надоштани дастгириҳои давлатӣ** ва **21%** - **дигар монеаҳо** мебошанд.

Диagramмаи 3. Монеаҳои асосие, ки ташкилотҳои суғуртавӣ дар самти андозбандӣ дучор шудаанд

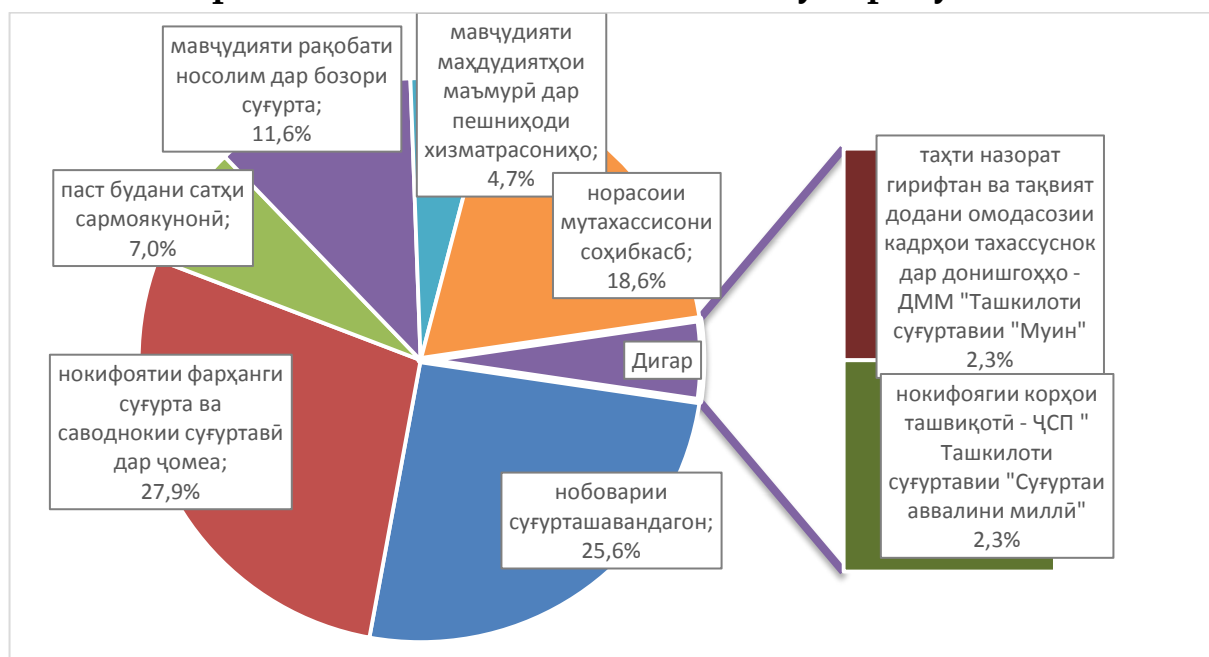

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани "Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон"

Инчунин, дар самти талабот ва пешниҳоди хизматрасониҳои ташкилотҳои суғуртавӣ низ бо монеаҳо дучор шудаанд.

Тибқи маълумотҳои ҷамъбасти муайян карда шуд, ки ҳиссаи **25,6%** нобоварии суғурташавандагон, **27,9%** - нокифоятии фарҳанги суғурта ва саводнокии суғуртавӣ дар ҷомеа, **7,0%** - паст будани сатҳи сармоякунонӣ, **11,6%** - мавҷудияти рақобати носолим дар бозори суғурта, **4,7%** - мавҷудияти маҳдудиятҳои маъмури дар пешниҳоди хизматрасониҳо, **18,6%** - норасоии мутахассисони соҳибкасб ва **4,6%** - дигар (таҳти назорат гирифтани ва тақвият додани омодагии кадрҳои тахассуснок дар донишгоҳҳо ва нокифоятии корҳои ташвиқотӣ) ташкил медиҳад.

Диаграммаи 4. Монеаҳои асосие, ки ташкилотҳои суғуртавӣ дар самти талабот ва пешниҳод дучор шудаанд

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани "Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон"

Бо мақсади баратараф намудани монеаҳои асосие, ки дар самти иҷозатномагирӣ ва назорат, инчунин низоми андозбандӣ ташкилотҳои суғуртавӣ дучор шудаанд, онҳо пешниҳодҳои мушаххас манзур намуданд (ниг. ба диаграммаҳои 5 ва 6).

Диаграммаи 5. Пешниҳодҳои ташкилотҳои суғуртавӣ вобаста ба мукамалгардони низоми иҷозатномагирӣ ва назорат

Диаграммаи 6. Пешниҳодҳои ташкилотҳои суғуртавӣ вобаста ба мукамалсозии низоми андозбандӣ

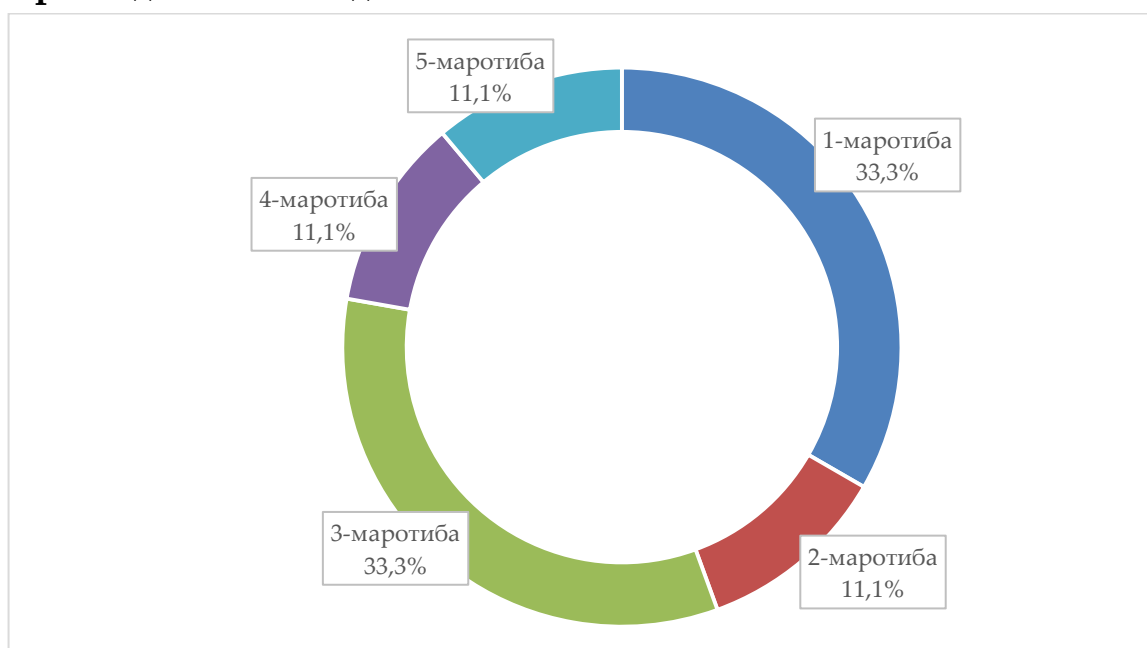

Ҳамин тавр, пешниҳодҳои ташкилотҳои суғуртавиرو оид ба мукамалгардони низоми иҷозатномагирӣ ва назорат, инчунин низоми андозбандӣ арзёбӣ намуд. Илова бар ин, масъалаи муҳиме, ки ба фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ таъсири мухталиф мерасонад, азҷумла муайян намудани санҷишҳо ва давомнокии муҳлати онҳо аз ҷониби мақомоти давлатӣ ба шумор меравад.

Ҳиссаи 33,3% аз ҷониби мақомоти давлатӣ 1 маротиба, 11,1% - 2 маротиба, 33,3% - 3 маротиба, 11,1% - 4 маротиба ва 11,1% - 5 маротиба санҷишҳо гузаронида мешаванд.

Диаграммаи 7. Дар давоми як сол дар фаъолияти ташкилоти Шумо аз ҷониби мақомоти давлатӣ чанд маротиба санҷишҳо гузаронида мешаванд?

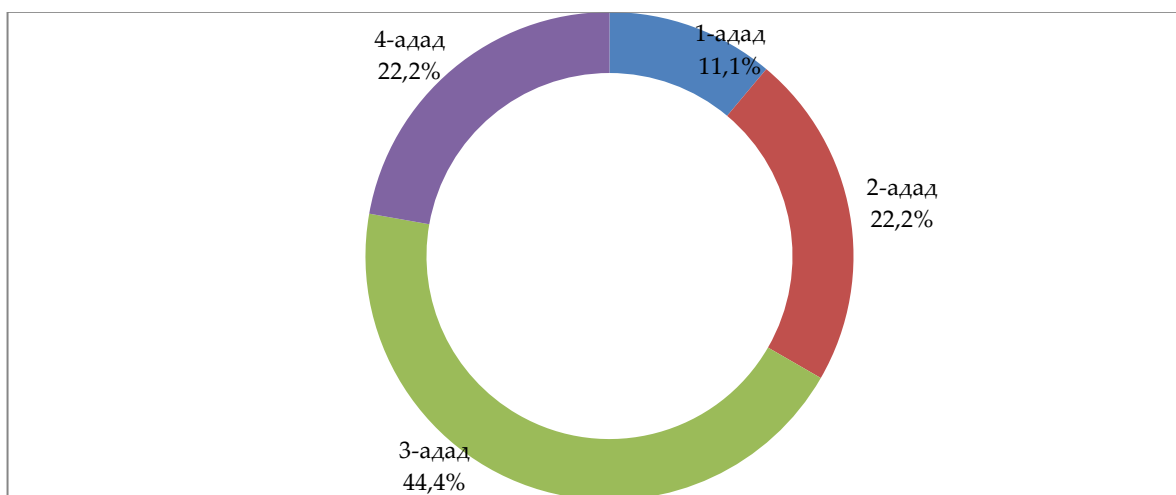
Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Дар баробари муайян намудани миқдори санҷишҳо дар фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ, муқаррар кардани теъдоди (адади) мақомоти давлатӣ, ки санҷишҳо мегузаронанд, мавриди баррасӣ қарор дода шуд.

Чуноне ки маълумотҳои ҷамъбасти назарсанҷӣ, нишон медиҳанд, ҳиссаи 11,1%-и ташкилотҳои суғуртавӣ эътироф

намудаанд, ки фаъолияти онҳоро аз ҷониби 1 адад, 22,2% - 2 адад, 44,4% - 3 адад ва 22,2% - 4 адад мақомоти давлатӣ мавриди санҷишҳо қарор медиҳанд.

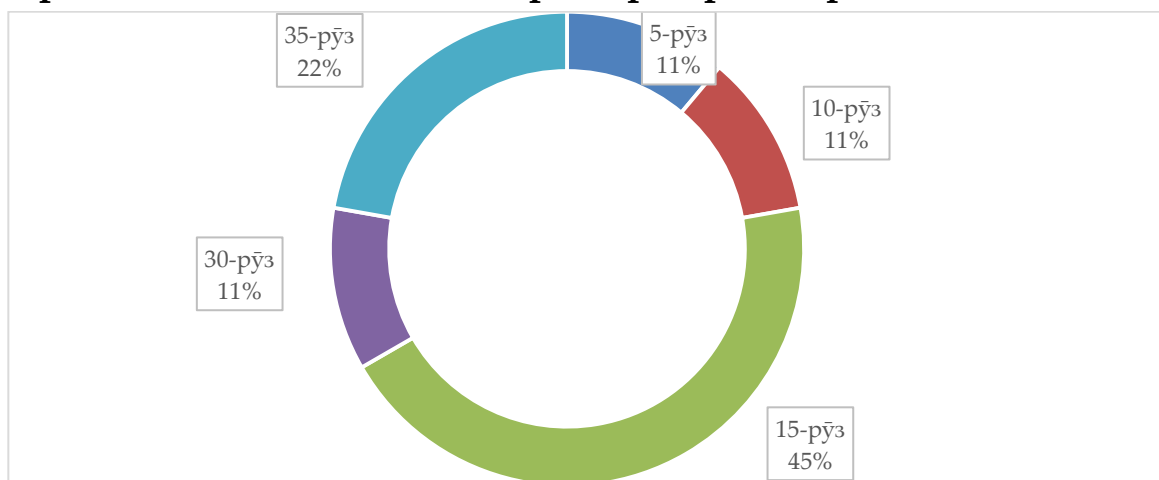
Диаграммаи 8. Дар давоми як сол фаъолияти ташкилоти Шумо аз ҷониби чанд мақомоти давлатӣ санҷишҳо гузаронида мешаванд?

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои сугуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Тибқи ҷавобҳои ҷамъбасти ҳиссаи 11% давомнокии санҷишҳои гузаронидашаванда дар давоми як сол 5 рӯз, ҳиссаи 11% - 10 рӯз, 45% - 15 рӯз, 11% -30 рӯз ва 22% - 35 рӯзро ташкил медиҳад.

Диаграммаи 9. Дар давоми як сол дар фаъолияти ташкилоти Шумо аз ҷониби мақомоти давлатӣ давомнокии санҷишҳои гузаронидашаванда чанд вақтро дар бар мегиранд?

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои сугуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Бо андешаи ташкилотҳои суғуртавӣ, рушд наёфтани фаъолияти онҳо ба мавҷуд будани як қатор мушкилот алоқаманд мебошад.

Диаграммаи 10. Мушкилоти рушд наёфтани ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

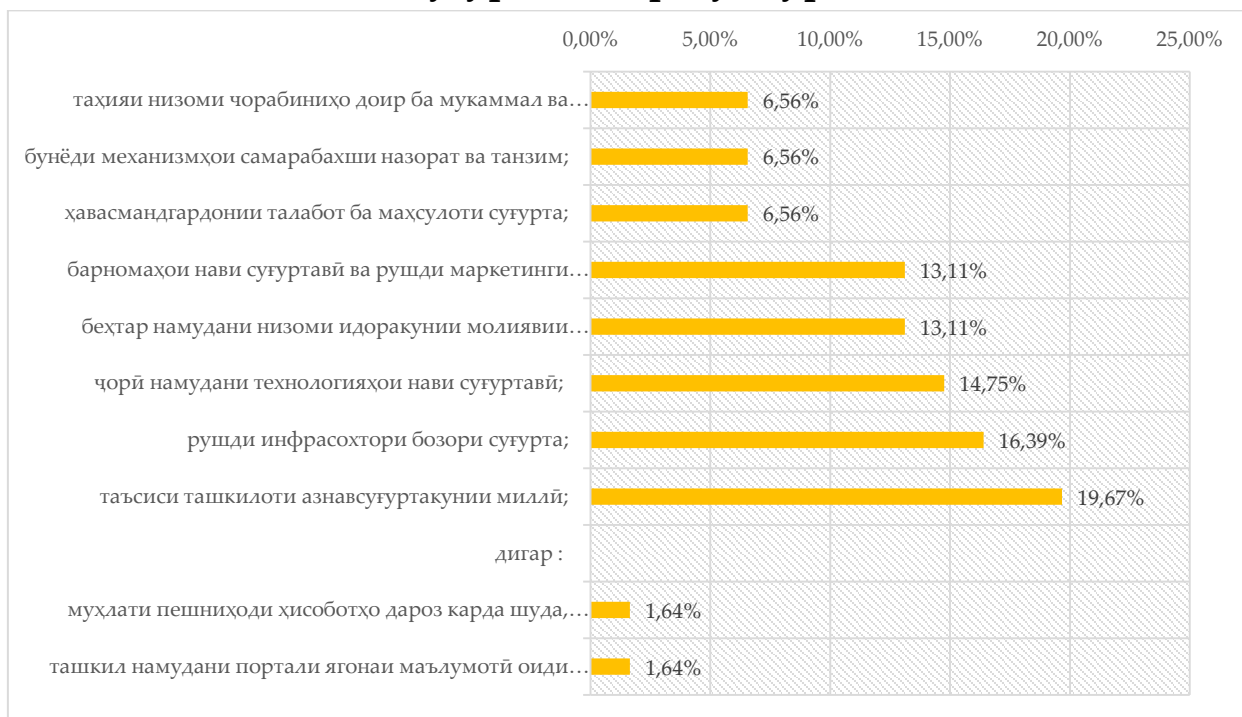
Ташкилотҳои суғуртавӣ мушкилоти рушд наёфтани фаъолияти худро дар сабабҳои зерин мебинанд: ҳиссаи 23,8% - набудани рақобати озод миёни ташкилотҳои суғуртавии давлатӣ ва хусусӣ, 16,7% сатҳи пасти пардохтпазирӣ ва талабот ба хизматрасониҳои суғурта дар байни шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, 14,3% - набудани актуарийҳои литсензияшуда, 11,9% имкониятҳои сусти молиявии бозори миллӣ барои ҷойгир кардани хавфҳои калон, 11,9% таҷрибаи кам ва таҷрибаи ноқофӣи ширкатҳои суғурта дар соҳаи арзёбии комплекси хавфҳо, идоракунии ва ҳалли талаботҳои суғуртавӣ, 9,5% - шаффоф набудани бозори суғурта, 9,5% - набудани механизмҳои муосири таъсиррасонӣ барои риоя накардан ё иҷрои нопурраи қонунгузории суғурта, 2,4% -

номуайян будани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва рафтори ғайрикасбии намоёндоғони мақоми назорати суғуртавӣ.

Илова бар ин, аз ҷониби ташкилотҳои суғуртавӣ дар мавриди рушд наёфтани фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ ва мушкилоти дигар низ гуфтаанд, ки онҳо аз мавҷудияти рақобати носолим дар байни ташкилотҳои суғуртавӣ (2,4%) ва ба инобат нагирифтани пешниҳоди ташкилотҳои суғуртавӣ ҳангоми баррасии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи суғурта ё умуман ҷалб накардани ташкилотҳои суғуртавӣ ҳангоми таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ (2,4%) иборат мебошанд.

Дар баробари арзёбии мушкилоти рушд наёфтани фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ, ҳамзамон, муайян намудани самтҳои асосии рушди минбаъдаи онҳо аз проблемаи ҷойдошта дар рушди бозори суғуртаи кишвар шаҳодат медиҳад.

Диаграммаи 11. Самтҳои асосии рушди минбаъдаи ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сарчашма: натиҷаи назарсанҷӣ оид ба муайян намудани “Монеа ва мушкилоти рушди фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”

Тибқи ҷавобҳои ҷамъбасти ҳиссаи 11,3% ташкилотҳои суғуртавӣ самти асосии рушди минбаъдаи худро дар таҳияи низоми чорабиниҳо доир ба мукамал ва беҳтар намудани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ

меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи суғурта, 6,56% - бунёди механизмҳои самарабахши назорат ва танзим, 16,39% - ҳавасмандгардонии талабот ба маҳсулоти суғурта, 14,75% - барномаҳои нави суғуртавӣ ва рушди маркетинги суғурта, 6,56% - беҳтар намудани низоми идоракунии молиявии ширкатҳои суғуртавӣ, 19,67% - ҷорӣ намудани технологияҳои нави суғуртавӣ, 13,11% - рушди инфрасохтори бозори суғурта, 6,56% - таъсиси ташкилоти азнавсуғуртакунии миллӣ ва дигар – 3,28% (1,64% - муҳлати пешниҳоди ҳисоботҳо дароз ва шумораи варақаҳои ҳисоботӣ кам карда шавад ва 1,64% - ташкил намудани портали ягонаи маълумотӣ оиди хизматрасониҳои суғуртавӣ ва ҷойгир намудани ҳисоботи оморӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои намудҳои алоҳидаи суғурта ва вазъи молиявии ташкилотҳои суғуртавӣ, баҳогузори фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ аз рӯи маҳакҳои асосӣ ва нишон додани мақоми он дар ҷадвали рейтингӣ мебинанд.

Дар асоси ҷамъбасти таҳлили назарсанҷӣ Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии БМТ чунин пешниҳодҳоро зарур мешуморад, аз ҷумла:

1. Ташкилотҳои суғуртавиरो мебояд, ки бо мақсади таъмини рақобати солим, пешниҳоди маҳсулоти муосири суғуртавӣ ва фаро гирифтани аҳоли бо хизматрасониҳои суғуртавӣ фаъолияти худро дар бозорҳои гуногуни суғуртавӣ ба роҳ монанд, аз ҷумла бозори суғуртаи ҳаёт ва ғайра.

2. Бо мақсади ҳалли монеаҳо дар самти иҷозатномагирӣ ва назорат Идораи назорати суғуртавиरो зарур аст, ки ҳарчӣ зудтар механизмҳои содда намудани раванди иҷозатномадиҳиро коркард намуда, шаффофияти баррасии ҳуҷҷатҳои ташкилотҳои суғуртавиरो таъмин намояд. Ҳамзамон, бо дигар мақомотҳои давлатии тафтишотӣ ҳамкориҳои судмандро ба роҳ монда, садди роҳи санҷишҳои беасос гарданд. Масъалаи андозбандии фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ дар Кодекси нави андоз ба назар гирифта шавад.

3. Идораи назорати суғуртавӣ, ташкилотҳои суғуртавӣ ва Ассотсиатсияи ташкилотҳои суғуртавиरो мебояд, ки ҳамкориро дар самти баланд бардоштани боварии аҳоли ба низоми суғуртавӣ ва

фарҳанги суғуртавии иштирокчиёни бозори суғуртавӣ ва аҳоли бо шарикони рушд ба роҳ монанд.

4. Бо мақсади аз байн бурдани рақобати носолим мақомоти назорати суғуртаро зарур аст, ки дар низоми суғурта “қоидаи бозӣ”-ро барои ҳамаи иштирокчиёни бозори суғурта якхела муайян намояд.

5. Идораи назорати суғуртавӣ ва Ассотсиатсияи ташкилотҳои суғуртавиरो мебояд, ки ҳангоми таҳия ва мукамал намудани санадҳои меъёрии ҳуқуқии низоми суғурта ташкилотҳои суғуртавиरो низ ҷалб намоянд.

6. Бо мақсади рушди бозори суғурта ташкилотҳои суғуртавиरो зарур аст, ки таҷрибаи пешқадамро дар самти ҳавасмандгардонии талабот ба маҳсулоти суғурта, ҷорӣ намудани технологияҳои нави пешниҳоди хизматрасонии суғуртавӣ ва ташкил намудани инфрасохтори муосири хизматрасониҳоро ҷорӣ намоянд.

**Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии
БМТ.**